

УДК 502.35

А.Ю. Якимчук

кандидат економічних наук, докторант
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне**ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ЗБЕРЕЖЕННЯМ БІОРИЗНОМАНІТТЯ В УКРАЇНІ**

У статті висвітлено основні засади формування системи державного управління збереженням біорізноманіття України. Досліджено показник ефективності управління. Розглянуто організаційну структуру органів управління збереженням біорізноманіття як на загальнодержавному рівні, так і на регіональному. Проаналізовано функції збереження біорізноманіття та подано їх класифікацію.

Ключові слова: державне управління, біорізноманіття, держава, система.¹

I. Вступ

Україна, займаючи лише 6% загальної площі Європи, володіє 35% її біорізноманіття. Оскільки збереження біорізноманіття є однією з ключових складових стратегії сталого розвитку, екологічної політики держав світу та ЄС, необхідна чітка дієва система управління біологічним різноманіттям. Саме необхідність удосконалення фактичної національної організаційної структури управління збереженням біорізноманіття зумовили проведення цього дослідження.

Вивченню питанню збереження біорізноманіття присвячено праці як вітчизняних науковців (О.О. Веклич, О.В. Врублевської, З.В. Герасимчук, Ю.М. Грищенко, Л.Г. Мельника, І.М. Синякевича та ін.), так і зарубіжних (А.А. Тишкова, С.Н. Бобильова, Г.А. Моткіна, А.С. Тулупова, А.N. James, M.J.B. Green, J. Paine, J. Dixon, S. Pagiola, B.I.E. Brink, R.W. Butleга та ін.). В основному цей науковий доробок стосується підтримання екологічного стану екосистем, а управлінська складова залишається дослідженою недостатньо.

II. Постановка завдання

Метою статті є аналіз фактичної системи управління збереженням біорізноманіття, виявлення недоліків у цій системі та розроблення заходів щодо їх усунення.

III. Результати

Система управління збереженням біорізноманіття в Україні має складну, розгалужену й багаторівневу структуру. Центральним органом виконавчої влади є Міністерство екології та природних ресурсів України, що здійснює загальне керівництво процесами збереження та відтворення біорізноманіття. Упродовж останніх років спостерігається певна нестабільність у функціонуванні міністерства, часті реорганізації структурних підрозділів, їх функцій, підпорядкованості, дублювання повноважень. На сьогодні у структурі міністерства ключову роль з погляду збереження біорізноманіття відіграють департамент охорони природних ресурсів та департамент заповідної справи (див. рис.).

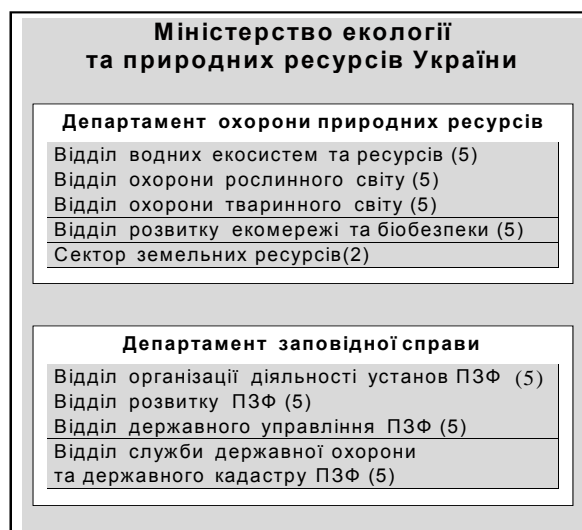

Рис. Організаційні підрозділи збереження біорізноманіття у структурі Міністерства екології та природних ресурсів України

Територіальні підрозділи (відділи, сектори) державних управлінь охорони навколишнього природного середовища регіонів України, до компетенції яких належить збереження біорізноманіття, наведено у таблиці. У статті запропоновано класифікацію таких підрозділів на чотири групи: із відо-

кремленою функцією збереження біорізноманіття (I група); з об'єднаною функцією збереження біорізноманіття (II група, відділи); з об'єднаною функцією збереження біорізноманіття (III група, сектори); без підрозділу збереження біорізноманіття (IV група).

Таблиця

Структурні підрозділи обласних управлінь охорони навколишнього природного середовища, що відповідають за збереження біорізноманіття

Групування регіонів	Регіон України (область)	Назва структурного підрозділу, що відповідає за збереження біорізноманіття
Група I. Відокремлена функція збереження біорізноманіття	Волинська	Відділ заповідної справи, біорізноманіття та комплексного управління
	Луганська	Відділ земель та надр, рослинного, тваринного світу, природно-заповідного фонду та екомережі (напрямок охорони біорізноманіття, природно-заповідного фонду, екомережі)
Група II. Об'єднана функція збереження біорізноманіття (відділи)	Вінницька	Відділ охорони земель, біоресурсів, заповідної справи та екологічної експертизи
	Донецька	Відділ природно-заповідних територій, водних та біоресурсів
	Івано-Франківська	Відділ розвитку екологічної мережі, заповідної справи та біологічних ресурсів
	Київська	Відділ біоресурсів, природно-заповідної справи, інформаційного забезпечення та зв'язків з громадськістю
	Львівська	Відділ моніторингу, регулювання біоресурсів, розвитку екомережі і природно-заповідного фонду та зв'язків з громадськістю
	Рівненська	Відділ державної екологічної експертизи, моніторингу, зв'язків з громадськістю та заповідної справи
	Полтавська	Відділ біоресурсів, земельних питань та об'єктів природно-заповідного фонду
	Сумська	Відділ охорони природно-заповідного фонду та заповідної справи
	Харківська	Відділ моніторингу, зв'язків з громадськістю, економіки природокористування, координації екологічних програм, біоресурсів та заповідної справи
	Хмельницька	Відділ комплексного управління та регулювання біоресурсів, заповідної справи та екомережі
	Черкаська	Відділ земельних ресурсів, рослинного та тваринного світу, заповідної справи, екомережі та радіаційної безпеки
	Чернівецька	Відділ біоресурсів, заповідної справи та формування екомережі
	Чернігівська	Відділ заповідної справи та екомережі, взаємодії з засобами масової інформації та громадськістю
	АР Крим	Відділ регулювання користування біоресурсами та заповідної справи
Група III. Об'єднана функція збереження біорізноманіття (сектори)	Житомирська	Сектор біоресурсів заповідної справи та розвитку екомережі
	Одеська	Сектор заповідної справи, біоресурсів та формування екомережі
	Дніпропетровська	Сектор екомережі та заповідної справи
	Закарпатська	Сектор розвитку екомережі та природно-заповідного фонду
	Запорізька	Сектор регулювання природокористування, охорони та відтворення біоресурсів, природно-заповідного фонду та екомережі
	Кіровоградська	Сектор природно-заповідної справи, екомережі та надкористування
	Тернопільська	Сектор розвитку екологічної мережі, заповідної справи та біоресурсів
Херсонська	Сектор заповідної справи та біоресурсів	
Група IV. Відсутній підрозділ збереження біорізноманіття	Миколаївська	Відділ природоохоронних програм і моніторингу

Як свідчать дані таблиці, найбільша частка (56%) належить регіонам, що мають об'єднану функцію державного управління в галузі збереження біорізноманіття (група II), представлену відділами в структурі органів державної виконавчої влади (обласних управлінь охорони навколишнього природного середовища). Зокрема, ці відділи відповідно до положень про них забезпечують здійснення заходів щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування екомережі, розвитку заповідної спра-

ви, охорони й використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, ведення Червоної книги України й Зеленої книги України. У чотирнадцяти регіонах України створено такі відділи, а саме у Вінницькій, Донецькій, Івано-Франківській, Київській, Львівській, Рівненській, Полтавській, Сумській, Харківській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій, Чернігівській областях та Автономній Республіці Крим. Друге місце посідають 32% регіонів України (Житомирська, Одеська, Дніпропетровська, Закарпатська,

Запорізька, Кіровоградська, Тернопільська, Херсонська області), де функція збереження біорізноманіття належить секторам у складі держуправлінь (група III). Варто зазначити, що сектори не є самостійними структурними підрозділами та мають вужче коло повноважень, ніж відділи. Тому цей факт можна вважати недоліком існуючої системи управління. Як засвідчив проведений у статті аналіз, лише в Миколаївській області не виділено спеціального підрозділу, що відповідав би за функцію збереження біорізноманіття. Натомість цю функцію віднесено до відділу природоохоронних програм і моніторингу. Зрозуміло, що це свідчить про безсистемність управління у сфері збереження біорізноманіття в цій області.

Лише два регіони України (8%), зокрема, Волинська та Луганська області, мають у структурі держуправлінь з охорони довкілля відділи збереження біорізноманіття, що зазначені в їх організаційній структурі. Це є позитивним моментом з погляду ефективності збереження біорізноманіття.

IV. Висновки

Збереження біорізноманіття в Україні має складну ієрархічну структуру органів управління, характеризується деякою безсистемністю, нечітким розподілом функцій та повноважень. Лише у 4% від загальної кількості регіонів України функція збереження біорізноманіття відображена в організаційній структурі держуправлінь з охорони навколишнього природного середовища. Найбільша частка (56%) належить регіонам, що мають об'єднану функцію державного управління в галузі збереження біорізноманіття.

Все це вимагає наукового обґрунтування та подальшого вдосконалення організаційної структури управління збереженням біорізноманіття в Україні.

Список використаної літератури

1. Тишков А.А. Теорія і практика збереження біорізноманіття (до методології охорони живої природи в Росії) [Електронний ресурс] / А.А. Тишков. – Режим доступу: www.biodat.ru/doc/lib/tishkov2-.htm.
2. Конвенція про біологічне різноманіття [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.un.org/russian/convents/biodiv.htm.

3. Fabijanski P. Parki narodowe. Cuda Polski. Edukacja Powszechna / P. Fabijanski. – Wydawnictwo Podsielnic-Raniowski i Spolka, 2003. – 112 p.
4. Моткин Г.А. Страхование риска нарушения устойчивости средообразующих функций экосистем / Г.А. Моткин // Эколого-экономический механизм сохранения биоразнообразия особо охраняемых природных территорий материалы III международной научно-практической конференции. – Каменюки, 2008. – С. 26–28.
5. James A.N. Financial indicators and targets for protected areas. In Background paper for GBF6: Dialogue on Biodiversity Indicators and Targets. Unpublished draft for discussion only / A.N. James, M.J.B. Green, and J. Paine. – 1997. – P. 55.
6. Dixon J. Local Costs, Global Benefits: Valuing Biodiversity in Developing Countries. Environmental Department / J. Dixon, S. Pagiola. – The World Bank, 2000. – P. 13.
7. Brink B.I.E. Biodiversity Indicators for the OECD Environmental Outlook and Strategy: a feasibility study / B.I.E. Brink. – RIVN report, Bilthoven, The Netherlands, 2000. – 52 p.
8. Андрієко Т.Л. Унікальний болотний масив Переброди на Ровенщині / Т.Л. Андрієко, Л.С. Балашов, О.І. Прядко // Укр. ботан. журн. – 1976. – Т. 33. – № 5. – С. 532–536.
9. Волошинова Н.О. Заповідний край лісів, боліт, озер / Н.О. Волошинова, В.А. Бачук, Ю.М. Грищенко. – Рівне : ВАТ “Рівненська друкарня”, 2007. – 200 с.
10. Экономика сохранения биоразнообразия / [под ред. А.А. Тишкова]. – М. : Проект ГЭФ “Сохранение биоразнообразия Российской Федерации”, Ин-т экономики природопользования, 2002. – 604 с.
11. Якимчук А.Ю. Економіка та організація природно-заповідного фонду України : монографія / А.Ю. Якимчук. – Рівне : НУВГП, 2007. – 208 с.
12. Якимчук А.Ю. Економіка природокористування : навч. посіб. / А.Ю. Якимчук, А.Л. Черній. – Рівне : НУВГП, 2010. – 275 с.
13. Про екологічну мережу : Закон України 24.06.2004 № 1864-IV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1864-15>.

Стаття надійшла до редакції 26.01.2014.

Якимчук А.Ю. Основы формирования системы государственного управления сохранением биоразнообразия в Украине

В статье раскрыты основные принципы формирования системы государственного управления сохранением биоразнообразия Украины. Исследован показатель эффективности управления. Рассмотрена организационная структура органов управления сохранением биоразнообразия как на общегосударственном уровне, так и на региональном. Проанализированы функции сохранения биоразнообразия и приведена их классификация.

Ключевые слова: государственное управление, биоразнообразие, государство, система.

Yakymchuk A. Principles of formation of the state biodiversity conservation in Ukraine

The basic principles of units of government preserve biodiversity Ukraine. A study of performance management. The analysis of state and local management systems of biodiversity have been done. The biodiversity conservation functions analysis and classification have been done. The study of the concept of sustainable development as the most promising in terms of biodiversity has been investigated. The main methods and tools of biodiversity conservation, the best practices of biodiversity conservation have been learned. The basic measures improving governance biodiversity of Ukraine in accordance with the concept of sustainable development have been ordered.

The basic approaches to evaluating the effectiveness of conservation based on best international experience. The economic evaluation of biodiversity resources of Ukraine has been done and the necessity of increasing the annual state budgetary financing biodiversity conservation has been improved. The experience of international financing of biodiversity conservation through environmental funds has been studied, funds of NGOs and grant projects. Scientific and practical interest in the work is the proposed funding mechanism for biodiversity conservation in the current economic climate of Ukraine. Investigated the organizational structure of government biodiversity conservation of Ukraine. The effectiveness of government biodiversity conservation has been investigated. The functions of the Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine as a central body of executive power in the field of biodiversity conservation have been studied and analyzed. The staffing Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine has been investigated, the system of placement and examined staffing departments of the Ministry, responsible for biodiversity Ukraine, has been analyzed.

The best foreign practices of biodiversity public administration and recommendations for its implementation in Ukraine have been ordered.

Key words: public administration, biodiversity, state, system.